

STATISTIK & ANALYS

HÖGSKOLEVERKET
National Agency for Higher Education

Stig Forneng
2005-10-04

Den sociala rekryteringen till universitet och högskolor:

Stora skillnader mellan lärosäten

Den sociala rekryteringen varierar kraftigt mellan de svenska lärosätena. Vid Högskolan i Gävle har 35 procent av studenterna arbetarbakgrund, vilket är ungefär samma andel som i hela befolkningen i motsvarande ålder. Vid Handelshögskolan i Stockholm, som har den lägsta andelen med arbetarbakgrund av alla lärosäten, är motsvarande andel 6 procent. Det framgår av de senaste uppgifterna om social bakgrund för nybörjare läsåret 2003/04 som Statistiska centralbyrån har tagit fram på uppdrag av Högskoleverket.

Handelshögskolan i Stockholm utmärker sig särskilt när det gäller social snedrekrytering. Vid Gymnastik- och idrottshögskolan, som har den näst lägsta andelen studenter med arbetarbakgrund, är andelen 13 procent. Vid de största universiteterna (Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm), vid de stora tekniska högskolorna (KTH och Chalmers) och vid Karolinska institutet ligger andelen studenter med arbetarbakgrund mellan 17 och 20 procent. För lärosätena utanför storstadsområdena varierar andelen studenter med arbetarbakgrund mellan 20 och drygt 30 procent.

Viss utjämning

Under de senaste tio åren har rekryteringen av personer med arbetarbakgrund ökat betydligt både i absoluta tal – och relativt sett. Läsåret 1993/94 hade 19 procent av alla som började studera vid universitet och högskolor arbetarbakgrund. Läsåret 2003/04 var motsvarande andel 24 procent. En tydlig rörelse i utjämnande riktning således, även om det fortfarande är ett långt steg till de 34 procent som är andelen med arbetarbakgrund i hela befolkningen i jämförbar ålder.

Under tioårsperioden från 1993/94 till 2003/04 ökade dessutom hela antalet nybörjare vid universitet och högskolor kraftigt. Sammantaget innebär det att antalet nybörjare med arbetarbakgrund har ökat från cirka 10 000 per år till knappt 14 000 per år under den senaste tioårsperioden, det vill säga med nära 40 procent. Men förändringarna är större vid vissa lärosäten än vid andra.

Vid Handelshögskolan i Stockholm som framför allt rekryterar studenter från de övre sociala skikten i samhället – mer än hälften av studenterna kommer från högre tjänstemannahem och motsvarande – har andelen med arbetarbakgrund bara ökat

med någon procentenhet de senaste tio åren. Vid Högskolan i Gävle, Högskolan i Trollhättan/Uddevalla, Luleå tekniska universitet, Högskolan Dalarna, Högskolan Kristianstad med flera som tillhör de lärosäten som har den högsta andelen studenter med arbetarbakgrund (33-35 procent) har motsvarande andel ökat med ett tiotal procentenheter under de senaste tio åren.

De kvarstående skillnaderna i övergång till högre utbildning på nationell nivå illustreras väl av en jämförelse med regeringens mål att 50 procent av en årskull ska ha börjat studera vid universitet eller högskola vid 25 års ålder. Nuvarande mönster i den sociala rekryteringen ger en övergångsfrekvens på cirka 70 procent för ungdomar från högre tjänstemannahem, jämfört med knappt 30 procent för ungdomar från arbetarhem.

Skillnader i utbildningsutbud

Det finns två saker att beakta när man jämför den sociala rekryteringen mellan lärosätena. Det är dels skillnaderna i utbildningsutbud mellan lärosätena, dels den sociala strukturen i lärosätets närmaste omland. Studenter ur de övre sociala skikten väljer oftare längre och mer prestigeladdade utbildningar. Det är utbildningar som framför allt förekommer vid de stora universiteten, vid de tekniska högskolorna och vid Karolinska institutet. Studenter med arbetarbakgrund och lägre tjänstemannabakgrund väljer oftare andra utbildningar som till exempel lärarutbildning, högskoleingenjörsutbildning, sjuksköterskeutbildning eller socionomutbildning. Utbildningar som står för en större del av utbildningsutbudet vid de mindre och medelstora högskolorna och de nya universiteten.

En annan faktor som bidrar till skillnader i den sociala rekryteringen till lärosätena är skillnader i social struktur i det omland flertalet studenter rekryteras från. Till exempel att i Stockholmsområdet och de stora städerna är den andel av befolkningen som tillhör arbetarklassen lägre än i mindre städer och på landsbygden.

Lärahögskolan bäst i jämförelse

I tabellen med uppgifter om andelen med arbetarbakgrund vid olika lärosäten redovisas ett jämförelsetal för varje lärosäte, vilket tar hänsyn till studenternas geografiska härkomst. Lärahögskolan i Stockholm, som hamnar i mitten i en sortering av lärosätena efter andel studenter med arbetarbakgrund med 28 procent, får då det högsta jämförelsetalet, vilket betyder att med hänsyn till från vilka kommuner Lärahögskolan rekryterar sina studenter så har Lärahögskolan i Stockholm den högsta andelen studenter med arbetarbakgrund.

De 28 procent studenter med arbetarbakgrund som är resultatet för Lärahögskolan i Stockholm motsvarar ungefär andelen personer med arbetarbakgrund i de kommuner och i den ålder som Lärahögskolan rekryterar sina studenter från. En bidragande orsak till att andelen med arbetarbakgrund bland studenterna vid Lärahögskolan i Stockholm blir så hög i förhållande till vad som gäller vid många andra lärosäten i stockholmsområdet är att lärarutbildning i allmänhet rekryterar betydligt fler med arbetarbakgrund än flertalet andra utbildningar vid universitet och högskolor.

I övrigt så blir inte ordningsföljden mellan lärosätena så annorlunda när hänsyn tas till den sociala strukturen i de kommuner studenterna rekryteras från. En skillnad är

dock att Södertörns högskola, Malmö högskola och Stockholms universitet kommer något högre i rangordningen, vilket beror på att andelen med arbetarbakgrund i de kommuner från vilka studenterna rekryteras är lägre än för riket i genomsnitt. I övrigt blir utfallet detsamma. Handelshögskolan rekryterar den minsta andelen studenter med arbetarbakgrund, följd av Gymnastik- och idrottshögskolan, de stora universiteten, de stora tekniska högskolorna och Karolinska institutet.

Ytterligare uppgifter

Ytterligare uppgifter om den sociala rekryteringen finns i Högskoleverkets årsrapport 2005, på www.hsv.se/statistik och i Nyckeltalsdatabasen som nås från samma adress. I nyckeltalsdatabasen finns också uppgifter för flera år. Mer detaljerade uppgifter om den sociala rekryteringen till lärosätena och till olika utbildningar vid universitet och högskolor inklusive tidsserier finns i *Social bakgrund bland högskolenybjörjare 2003/04 och doktorandnybjörjare 2002/03*, Statistiska meddelanden, 2004, från Statistiska centralbyrån och Högskoleverket. Meddelandet finns på Statistiska centralbyråns hemsida, www.scb.se. I detta Statistiska meddelande redovisas också principerna för den sociala indelning av individer (SEI) som används. Med arbetarbakgrund avses, till exempel, att minst en av föräldrarna har ett yrke vars innehavare normalt är LO-organiserad och att ingen av föräldrarna är egen företagare eller har ett yrke vars innehavare normalt är organiserad inom tjänstemannafacken.

I det nu publicerade analysmeddelandet ingår inga uppgifter om de konstnärliga högskolorna i Stockholm. Uppgifter om den sociala rekryteringen till dessa högskolor publiceras i ett kommande analysmeddelande.

Andel med arbetarbakgrund bland högskolenybjörjare läsåret 2003/04, procent

Lärosäte	Antal nybjörjare 18-34 år	Andel med arbetar- bakgrund, %	Jämförelse- tal*
Högskolan i Gävle	1 429	35	0,90
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	1 077	33	0,85
Luleå tekniska universitet	1 699	33	0,87
Högskolan Dalarna	944	33	0,82
Högskolan Kristianstad	1 205	33	0,84
Högskolan i Kalmar	1 465	32	0,86
Högskolan i Borås	1 157	32	0,89
Blekinge tekniska högskola	711	32	0,84
Mälardalens högskola	2 048	31	0,85
Växjö universitet	1 884	31	0,81
Mittuniversitetet	1 951	30	0,82
Örebro universitet	2 300	29	0,80
Högskolan i Jönköping	1 665	29	0,78
Högskolan i Halmstad	1 341	29	0,78
Högskolan i Skövde	1 037	29	0,76
Karlstads universitet	1 947	29	0,73
Malmö högskola	2 170	28	0,83
Läraryhögskolan i Stockholm	824	28	1,03
Umeå universitet	3 116	26	0,75
Högskolan på Gotland	492	23	0,70
Södertörns högskola	2 003	23	0,82
Linköpings universitet	3 461	21	0,59
Göteborgs universitet	4 816	20	0,60
Karolinska institutet	706	20	0,72
Chalmers tekniska högskola	1 734	19	0,56
Sveriges lantbruksuniversitet	615	18	0,50
Kungl. Tekniska högskolan	2 325	17	0,63
Uppsala universitet	3 938	17	0,55
Lunds universitet	5 594	17	0,52
Stockholms universitet	4 621	16	0,67
Gymnastik- och idrottshögskolan	95	13	0,41
Handelshögskolan i Stockholm	218	6	0,24
Riket totalt	60 098	24	0,72

Anmärkning: Nybjörjartalet avser antalet studenter som börjar sina första högskolestudier. Studenter som börjar vid respektive lärosäte efter studier vid annat lärosäte i Sverige ingår inte; inte heller gäststudenter.

* Jämförelsetalet är en division mellan det faktiska antalet studenter med arbetarbakgrund bland nybjörjarna vid lärosätet och det antal som skulle ha erhållits om andelen med arbetarbakgrund hade varit den genomsnittliga med hänsyn till från vilken kommun studenterna kommer och med hänsyn till vilken ålderklass de tillhör. Ett tal under ett anger att studenter med arbetarbakgrund är underrepresenterade. Om övergången till högre utbildning är densamma för personer med arbetarbakgrund som för befolkningen i genomsnitt blir talet ett.